

Arja Juvonen ps ym.

Lakialoite laiksi saattohoidon järjestämisestä

Eduskunnalle

ALOITTEEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Aloitteessa ehdotetaan säädettäväksi uusi laki saattohoidon järjestämisestä (saattohoitolaki). Lakialoitteella nostettaisiin lain tasolle Valtakunnallisen terveydenhuollon eettisen neuvottelukunnan (ETENE) laatimat saattohoitosuositukset vuodelta 2003. Säädettäväksi esitettävään saattohoitolakiin kirjattaisiin eettisesti hyvän saattohoidon kulmakivet. Lailla turvattaisiin hyvän hoidon toteutuminen kuolevalle potilaalle ja potilaan oikeus valita saattohoitopaikka. Laissa ei kuitenkaan säädettäisi lapsen (alle 18-vuotiaan) saattohoidosta, vaan siitä säädettäisiin erikseen.

PERUSTELUT

Nykyisillä saattohoitosuosituksilla ja suunnitelmilla on tärkeä merkitys saattohoidon toteuttamisen kannalta. Saattohoitoa koskevaa sääntelyä on myös eri laeissa. Suomen perustuslain (731/1999) mukaan ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti (PL 7.2 §) ja julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen (PL 22 §). Lisäksi perustuslakiin on kirjattu syrjintäkielto (PL 6.2 §). Terveydenhuoltolaki (1326/2010) velvoittaa kunnan järjestämisvastuuseen kuuluvan terveydenhuollon toteuttamiseen. Potilaan asemasta ja oikeuksista annetussa laissa (785/1992) säädetään oikeudesta hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon, siihen liittyvästä kohtelusta ja hoitoon pääsystä.

Hyvään saattohoitoon kuuluvat edellytykset ovat moninaiset. Saattohoidon aloittamista tarkoittava lääkärin päätös pitää tehdä yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Saattohoidossa tulee lievittää kärsimystä ja lisätä hyvinvointia. Potilaalla tulisi olla myös mahdollisuus psykologiseen ja hengelliseen tukeen, minkä tulisi kuulua saattohoitoa toteuttavien yksiköiden valmiuksiin. Potilaan tulisi saada kuolla mahdollisimman turvalliseksi kokemassaan paikassa ja valmistautua rauhassa kuolemaansa ilman pelkoja ja huolta läheistensä selviytymisestä. Saattohoidon tulisi olla hyvinvointivaltioon kuuluvana subjektiivinen oikeus, nykyisin pehmeämpien normien varassa olevien saattohoitopaikkojen riittävän määrän tulisi olla kirjattu lakiin, ja myös saattohoitohenkilöstön ammatillinen osaaminen tulisi varmistaa.

Hyvän saattohoidon edellytysten kirjaaminen erityiseen saattohoitolakiin on ajankohtaista etupäässä sote-uudistuksen vuoksi. Ennen kaikkea hyvän saattohoidon kriteereistä säätäminen on kuitenkin olennaista siksi, että nykyinen lainsäädäntö ja lakia pehmeämmät ohjaukset yhdessä eivät pysty turvaamaan hyvää saattohoitoa jokaiselle sitä tarvitsevalle. Saattohoidon järjestä-

Lakialoite LA 32/2019 vp

misessä ja osaamisessa on vaihtelua eri puolilla Suomea, ja saattohoitoa tarvitsevia on enemmän kuin saattohoitopaikkoja. Terveydenhuollon taloudellisten resurssien heikentyminen ja yleinen yhteiskunnallinen eriarvoistuminen voivat lisäksi vaarantaa hoidon oikeudenmukaisen ja tasa-puolisen saatavuuden.

Nykytilan korjaamiseksi tarvitaan erityinen saattohoitolaki, jossa määritellään hyvän saattohoidon edellytykset. Laki takaisi hyvän saattohoidon saatavuuden jokaiselle saattohoitoa tarvitsevalle koko Suomessa. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta hyväksyy seuraavan lakiehdotuksen:

Laki

saattohoidon järjestämisestä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Lain tarkoitus

Tämän lain tarkoituksena on turvata hyvä saattohoito jokaiselle saattohoitoa tarvitsevalle tasa-puolisin ehdoin koko maassa.

2 §

Soveltamisala

Tätä lakia sovelletaan saattohoidon järjestämiseen terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköissä taikka potilaan kotona tai kodinomaisessa laitoksessa.

Lakia ei kuitenkaan sovelleta alle 18-vuotiaan saattohoidon järjestämiseen.

3 §

Määritelmät

Saattohoidolla tarkoitetaan tässä laissa vaikeasti sairaan ihmisen hoitoa tilanteessa, jossa parantavasta hoidosta on luovuttu ja sairauden etenemiseen ei enää kyetä vaikuttamaan.

Kotisaattohoidolla tarkoitetaan tässä laissa potilaan kotona tai asumispalveluyksikössä, kuten palvelutalossa tai hoivakodissa, järjestettävää saattohoitoa.

Lakialoite LA 32/2019 vp

4 §

Oikeus hyvään ja inhimilliseen hoitoon

Jokaisella on oikeus hyvään ja inhimilliseen hoitoon myös silloin, kun parantavaa hoitoa ei ole olemassa tai kun olemassa olevilla hoitokeinoilla ei ole vaikutusta sairauden etenemiseen. Hyvä saattohoito kuuluu kaikille kuoleville potilaille riippumatta heidän sairautensa diagnoosista.

Hyvään saattohoitoon kuuluu potilaan toiveiden huomioon ottaminen, mahdollisimman hyvä oireiden hoito, kivun ja kärsimyksen lievittäminen, lähestyvään kuolemaan valmistaminen ja potilaan läheisten huomioiminen ja tukeminen.

5 §

Potilaan itsemääräämisoikeus

Potilaan itsemääräämisoikeutta on kunnioitettava saattohoidossa. Kaikkiin hoitotoimenpiteisiin tarvitaan potilaan suostumus.

Potilaalla on oikeus kieltäytyä hoidoista. Oikeus kieltäytyä hoidoista koskee myös sellaista hoitoa, jonka tekemättä jättäminen johtaa potilaan vaikeaan vammautumiseen tai kuolemaan, jos potilas on kykenevä päättämään hoidostaan.

Mikäli potilas ei itse kykene päättämään hoidostaan eikä ole ilmaissut aikaisemmin hoitoa koskevaa tahtoaan, hoitoon tulee saada potilaan laillisen edustajan tai sellaisen potilaille läheisen henkilön suostumus, jonka potilas on valtuuttanut osallistumaan hoitoaan koskevaan päätökseen.

Potilaan hoitotahdosta voidaan poiketa vain silloin, kun voidaan perustellusti olettaa potilaan muuttaneen tahtoaan hoitonsa suhteen.

6 §

Saattohoitopäätös ja hoitosuunnitelma

Potilasta hoitavan lääkärin on tehtävä saattohoidon aloittamisesta kirjallinen päätös (*saattohoitopäätös*) yhteisymmärryksessä potilaan kanssa. Saattohoitopäätös on perusteltava ja kirjattava potilasasiakirjoihin.

Saattohoitopäätöksen tekemisen jälkeen hoitavan lääkärin on yhdessä potilaan ja tarvittaessa tämän läheisten kanssa laadittava kirjallinen hoitosuunnitelma. Hoitosuunnitelman tulee sisältää keskustelut ja kirjaukset sairauden vaiheesta, hoitomenetelmistä ja niiden tavoitteista, hoitolinjauksesta, hoidon rajauksista, hoidosta vastaavasta tahosta sekä potilaan toiveista ja peloista sairauden edetessä ja kuoleman lähestyessä.

Sairauden edetessä aikaisemmin laadittua hoitosuunnitelmaa tulee tarkentaa.

Lakialoite LA 32/2019 vp

7 §

Saattohoitoa järjestävien yksiköiden valmius

Saattohoitoa järjestävillä terveyden- ja sosiaalihuollon yksiköillä tulee olla valmiudet toteuttaa saattohoitopotilaalle tehty hoitosuunnitelma. Saattohoitoa järjestävillä yksiköillä on oltava riittävät sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöresurssit ja ammattitaito sekä sopivat välineet, joilla hoito voidaan toteuttaa inhimillisesti ja turvallisesti. Potilaalle on järjestettävä myös psykologista ja hengellistä tukea hänen niin halutessaan.

8 §

Potilaan oikeus valita saattohoitopaikka

Potilaalla on oikeus valita saattohoitopaikka. Potilaalla tulee hänen niin halutessaan olla mahdollisuus saada tarvitsemansa hoito sellaisessa saattohoitopaikassa, joka sijaitsee lähellä hänen kotiaan ja lähiomaisiaan tai muita hänelle läheisiä henkilöitä.

9 §

Kotisaattohoito

Kotisaattohoidon tulee olla mahdollista sitä haluavalle edellyttäen, että kotona on riittävät puitteet hyvään hoitoon.

Potilaan ja hänen omaisten tulee voida kaikkina aikoina tarvittaessa saada yhteys potilasta hoitavaan terveyden- ja sosiaalihuollon yksikköön ja potilasta hoitaviin henkilöihin. Mikäli hoito kotona ei onnistu, tulee potilaan voida tarvittaessa siirtyä valitsemaansa terveyden- ja sosiaalihuollon yksikköön.

Omaisille on annettava riittävän yksityiskohtaiset ohjeet toimia, kun saattohoitopotilas kuolee toivomuksensa mukaisesti kotona.

10 §

Hoidon jatkuvuus muutostilanteissa

Tilanteessa, jossa potilaan hoidon tavoitteet muuttuvat tai jossa potilas siirtyy toiseen saattohoitopaikkaan, toiselle osastolle saattohoitoyksikön sisällä taikka kotisaattohoitoon, on varmistettava potilaan hoidon jatkuvuus.

11 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Lakialoite LA 32/2019 vp

Helsingissä 14.11.2019

Arja Juvonen ps
Toimi Kankaanniemi ps
Sheikki Laakso ps
Jouni Kotiaho ps
Rami Lehto ps
Jenna Simula ps
Sebastian Tynkkynen ps
Ano Turtiainen ps
Leena Meri ps
Juha Mäenpää ps
Ari Koponen ps
Kaisa Juuso ps
Olli Immonen ps
Petri Huru ps
Ritva Elomaa ps
Sanna Antikainen ps
Sakari Puisto ps
Mauri Peltokangas ps
Mika Niikko ps
Veijo Niemi ps
Jani Mäkelä ps
Ville Tavio ps